

УДК 34
3-12

Рекомендовано до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол від 27.06.2024 № 10).

З-12 Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 черв. 2024 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 138 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення» (21.06.2024), у роботі якої взяли участь представники закладів вищої освіти, наукових установ, правоохоронних органів, недержавних установ України та іноземних держав.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна АЛФЬОРОВА**; канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**; докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**; канд. юрид. наук, доц. **Станіслав ЧЕРНОП'ЯТОВ**; **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*).

ISBN 978-966-981-927-7

© ВНПЗ ДГУ, 2024
© Автори, 2024

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ, КРИМІНОЛОГІЧНА, КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ, КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Агарков О. А.

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

Буканов Г.М.

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри права
Дніпровського гуманітарного університету

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ

Психологи давно цікавляться факторами, що сприяють злочинній поведінці. Мотивація особи вчинити злочин, залежить від різних факторів, при цьому психологічні теорії злочинності схильні розглядати поведінку, зосереджуючись на таких аспектах, як особистість людини, моделі мислення та когнітивні спотворення. Відповідно до психологічного пояснення злочинності, злочинність є скоріше результатом моделей мислення та життєвого досвіду, ніж біологічних причин.

Проблематикою дослідження психологічних факторів прояву у особи злочинної поведінки у своїх працях вивчали: А. Бандура [1], Г. Волтерс [9], К. Кокер Л., Ф. Сміт та ін. [2], Л. Кольберг [4], Р. Мао-Шен, Ч. Пен-Юй, Л. Чжи-Ган, Ч. Сесілія та інші [5], Дж. Портной, Чен Френсіс, А Рейн [6], М. Шмідеберг [7], С. Таскеран, А. Туфан та ін. [8], С. Фрейд [3].

Дослідники в галузі кримінальної психології доходять до висновку про те, що поєднання генетичних факторів і факторів середовища може впливати на схильність людини до злочинної поведінки. Ці фізіологічні елементи, як правило, пов'язані з різними ділянками мозку або відділеннями, контрольованими мозком. Префронтальна кора головного мозку людини є основним місцем виконавчого контролю. Зазвичай можна знайти злочинців з пошкодженою або недорозвиненою префронтальною корою головного мозку. Відсутність самоконтролю у підлітків може бути пов'язана з тим, що ця ділянка мозку не завершує розвиток до середини 20 років. Агресивна та насильницька поведінка у чоловіків у віці 26 років була в три рази більш імовірна у тих, у кого менші мигдалини, порівняно з тими, у кого мигдалини більші. Ця область мозку пов'язана з такими емоціями, як страх і гнів, а також соціальною поведінкою. Деякі дослідження показують, що підвищений рівень нейромедіаторів, таких як дофамін і серотонін, а також таких гормонів, як тестостерон, може сприяти антисоціальній поведінці.

Багато соціологічних теорій припускають, що соціальний і екологічний контекст людини може відігравати певну роль у формуванні її схильності до

злочинної поведінки. Одна з таких теорій, наприклад, намагається пояснити злочинну поведінку, вказуючи на динаміку місцевих сусідів як рушійну силу. Це означає, що люди з низькими доходами більш схильні до вчинення злочинів, оскільки вони мали менш привілейоване виховання.

Більшість соціологічних теорій психіки злочинної поведінки, підтримують ідею про те, що люди, які були залишені напризволяще в молодому віці і які зазнали дискримінації з боку суспільства, з більшою ймовірністю стануть злочинцями, коли стануть дорослими.

Більшість психологічних пояснень злочинної поведінки зосереджені на досвіді, який сформувався формувальному в ранньому віці. Вони стверджують, що люди, які пережили травму в дитинстві, більш схильні до злочинної поведінки в дорослому віці.

3. Фрейд є засновником психодинамічної теорії. На його думку, особистість складається з триумвірату: воно, его та суперего – це три компоненти людської особистості, на яких базується ця теорія. Воно відповідає за задоволення несвідомих потреб, таких як їжа, секс і повноцінний сон і діє за принципом задоволення, віддаючи пріоритет короточасному щастю. Однак его існує на несвідомому рівні і керується принципом реальності.

Суперего генерує етичні судження. Відповідно до психодинамічної теорії злочинності та кримінальної психології злочинна поведінка є наслідком нездатності Его та Суперего підпорядкувати собі Воно [3].

Людській поведінці, згідно з теорією Бандури, можна особу навчити, і поведінка само по собі не є вродженою. Думка про те, що діти переймають насильницькі звички від однолітків, узгоджується з багатьма соціологічними теоріями злочинності. А. Бандура стверджує, що діти вчаться агресивній та насильницькій поведінці з трьох основних джерел: сімейні взаємодії, екологічного досвіду, засобів масової інформації та комунікації [1]

Когнітивна теорія аналізує, як світогляд людей впливає на їхні рішення та дії. Відповідно до теорії злочинної поведінки Л. Кольберга, більшість злочинців застрягли на наймолодшій і найменш розвиненій із трьох стадій морального розвитку, передтрадиційній. Профілювання злочинців – це техніка, яка використовується поліцією та іншими правоохоронними органами для кращого зв'язку виконавця злочину з обставинами злочину.

У рамках цього процесу проводяться консультації з кримінальним психологом, щоб визначити п'ять найкращих ідентифікаційних рис злочинця [4]. Однак кримінальне профілювання часто набуває відтінку соціальної несправедливості. Індивідуальна кримінальна мотивація – це цікава тема, яку лише частково можна пояснити психологічними теоріями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Bandura Albert Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective on Human Nature. 1st 2023. 231 p.
2. Coker Kendell L., Smith Philip H., Westphal Alexander, Zonana Howard V., McKee Sherry A. Crime and Psychiatric disorders among youth in the US

population: an analysis of the National Comorbidity Survey Adolescent Supplement”, Journal of The American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 2014. № 53. P. 888–898.

3. Freud S. The Ego and the Id. March 22, 2010. 98 p.

4. Kohlberg L. The Psychology of Moral Development Harper & Row, 1984. 729 p.

5. Mao-Sheng Ran, Peng-Yu Chen, Zhi-Gang Liao, Cecilia Lai-Wan Chan, Eric Yu-Hai Chen, Cui-Ping Tang, Wen-Jun Mao, J. Steven Lamberti, Yeates Conwell, “Criminal behavior among persons with schizophrenia in rural China”, Schizophrenia Research 2010. № 122. P. 213-218.

6. Portnoy Jill, Chen Frances R., Raine Adrian Biological protective factors for antisocial and criminal behavior. Journal of Criminal Justice. 2013. July, № 41. P. 292-299

7. Schmideberg Melitta Psychological Factors Underlying Criminal Behavior. Journal of Criminal Law and Criminology. 1947. № 37. P. 458-476.

8. Taskiran S, Mutluer T, Tufan AE, Semerci B Understanding the associations between psychosocial factors and severity of crime in juvenile delinquency: a cross-sectional study. Neuropsychiatric Disease and Treatment. 2017. №13. P. 1359-1366.

9. Walters Glenn D. Proactive and reactive criminal thinking, Psychological inertia and the crime continuity conundrum. Journal of Criminal Justice. 2016. № 46. P. 45-51.

Голіна В.В.

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України,
головний науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України
ORCID 0000-0001-9166-3472

БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ – КОЛЕКТИВНА ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАД, БІЗНЕСУ, СУСПІЛЬСТВА, ГРОМАДЯН³

Ідея колективної зацікавленості і відповідальності за безпеку дорожнього руху бла, як відомо, матеріалізована в Стратегії Vision Zero (нульова смертність від дорожньо-транспортних пригод – ДТП), яку шведський парламент прийняв як ключовий документ ще у 1997 р. Якщо

³ Тези підготовлено на виконання теми фундаментального дослідження НДІ ВПЗ імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» (номер державної реєстрації в УРІНТЕІ №10565).